

Правління Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів про діяльність за період з 25 лютого 2009 року до 24 лютого 2010 року

Доповідь президента УАВК О. Афоніна

Шановні колеги!

Згідно зі Статутом Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів звітно-виборні збори відбуваються що три роки, хоча Правління Асоціації звітує перед вами щодо своєї діяльності щорічно. Нинішня трирічна каденція діяльності УАВК припала на складний період життя і суспільства, і видавничої сфери. Хоча, істини заради, простих періодів життя, як мені здається, за всі роки у нас і не було.

У кожний новий період часу рідна українська влада створювала ті чи інші проблеми, які потім під нашим тиском чи постійним нагадуванням "героїчно" долала або усувала.

Тому перш ніж перейти до звіту за минулий рік, дозвольте нагадати про перебіг подій і діяльність Правління у 2007 та 2008 роках. Отже, у 2007 році було обрано такий склад Правління у кількості 15 чоловік. Це:

1. О. В. Афонін — президент Асоціації.
2. ТОВ "Видавничий центр "Академія" — В. І. Теремко, віце-президент УАВК.

Члени Правління:

3. Видавнича група "ВНУ" — О. В. Поляков
4. ТОВ "А.С.К." — О. В. Сичевський
5. ТОВ "Генеза" — О. П. Дубас
6. ТОВ "Знання" — В. І. Карасьов
7. ТОВ "Книжковий магазин "Знання" — С. А. Вархолова
8. ДНВП "Картографія" — І. С. Руденко
9. ДСВ "Мистецтво" — Н. Д. Прибега
10. ТОВ "Видавництво "Навчальна книга — Богдан" — Б. Є. Будний
11. ДСВ "Освіта" — В. І. Пальчиков, потім І. М. Подлюк
12. ТОВ видавництво "Ранок" — В. В. Круглов
13. НМЦ "Світ дитинства" — Т. І. Феценко
14. ТОВ "Видавництво "Фоліо" — О. В. Красовицький
15. Книжкова палата України імені Івана Федорова — М. І. Сенченко

Правда, у 2009 році у його складі відбулися дві зміни. Замість видавництва "Світ дитинства" членом Правління стало харківське видавництво "Клуб Сімейного Дозвілля" (генеральний директор О. Б. Шпільман), а видавництво "Освіта" замість І. М. Подлюк став представляти новий директор Б. П. Максимець.

2007 рік

Сподіваюся, ви пам'ятаєте, що цей рік було оголошено Президентом України Віктором Ющенком Роком української книги, яким він, на жаль, не став. Хоча після довгих намагань з боку Асоціації нам вдалося спонукати Секретаріат Президента на проведення 30 травня 2007 року спеціального засідання Національної Ради з питань культури і духовності за участю Президента України та представників Кабінету Міністрів України і Верховної Ради України, присвяченого виключно проблемам української книги.

За результатами цього засідання було підготовлено за підписом В. Ющенка доручення Кабінету Міністрів України щодо необхідності вирішення питань:

— орендних ставок та заборони виселення суб'єктів видавничої справи з приміщень комунальної та державної власності;

— підготовки проекту Закону України щодо подовження строку дії Закону України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні";

— збільшення фінансування програм "Українська книга" та з закупівлі книжкової продукції для поповнення фондів бібліотек;

— розроблення, затвердження та забезпечення фінансування Національної програми популяризації української книги та читання;

— про прийняття на рівні виконавчої та законодавчої влади рішень, які б забезпечили виконання системних дій щодо забезпечення населення України книготорговельними послугами тощо.

Ці завдання та деякі інші нам вдалося внести в затвержені весною 2007 року Кабміном два переліки заходів: один — щодо виконання Указу Президента України від 21 березня 2006 року, другий — щодо Року книги. Однак у зв'язку з розвитком політичних подій, позачерговою виборчою кампанією до Верховної Ради України та формуванням нового складу уряду всі ці пропозиції та вимоги зависли в повітрі.

Проте Асоціація та її Правління по зав'язку були зайняті проблемою відстоювання права членів Асоціації на оренду приміщень у будівлях, що належать до комунальної чи державної власності. Ревне виконання місцевими органами влади пріснопам'ятної статті 118 бюджетного закону призвело до того, що під загрозою виселення опинилися одночасно 18 видавництв — членів УАВК тільки по Києву, разом із майстернями художників, музеями, кінотеатрами. За період з серпня по листопад 2007 року включно УАВК виступила ініціатором, організатором та співорганізатором понад 10 публічних акцій на захист книгарень та видавництв. Найбільш масовими з них були серпневі походи на підтримку культури, Всеукраїнська акція "Україна — зона культурного лиха" та акції з захисту книгарень "Знання" та "Планета".

Результатом цих дій стало одне — відміна у Законі України "Про Державний бюджет України на 2008 рік" статті 118 та заміна її статтею 76, що знімала питання участі суб'єктів у тендерах за право оренди. Однак із додатком, що це стосується лише державних видавництв і книгарень. Таке формулювання нівелювало весь позитив від внесеної зміни, зокрема для приватних суб'єктів видавничої справи.

Кінець 2007 року був відзначений розробленням за участю УАВК проекту Постанови Кабміну щодо поліпшення ситуації із забезпечення населення України книготорговельними послугами та проектом Концепції Національної програми популяризації вітчизняної друкованої продукції та читання.

2008 рік

Наступний 2008 рік став найпродуктивнішим за всю історію існування УАВК щодо співпраці Асоціації з органами виконавчої та законодавчої влади. Упродовж 2008 року нам вдалося:

— відновити діяльність Міжвідомчої комісії з питань сприяння розвитку вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження;

— домогтися, після зустрічі з міністром освіти і науки І. Вакарчуком, внесення суттєвих змін до Положення про конкурс оригіналів підручників для середньої школи;

— розроблено проекти таких законів, урядових рішень та нормативних документів:

а) проект Закону України "Про внесення змін до деяких податкових законів, що стосуються видавничої справи";

б) поправки до Закону України "Про соціальні стандарти та державні соціальні гарантії";

в) зміни до Закону України "Про оренду державного та комунального майна";

г) проект Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання у 2009 році коштів, пе-

редбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки видавництва, видавничих організацій";

д) проект Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібною торгівлі книжковою продукцією";

е) проект національної програми з популяризації вітчизняної друкованої продукції та читання.

2008 рік став роком конструктивної співпраці із Держкомтелерадіо України. Більшість проектів, до підготовки чи ініціювання яких була долучена Асоціація, знаходили розуміння й підтримку в Комітеті, зокрема у виконуючого обов'язки Голови Анатолія Мураховського.

Однак реалізації намічених дій і планів у повному обсязі завадив стрімкий розвиток економічної кризи. Хоча два надзвичайно важливих закони і одне розпорядження Прем'єр-міністра вдалося провести через Верховну Раду України і Кабінет Міністрів України. Мається на увазі пролонгація ще на шість років податкових пільг для суб'єктів видавничої справи, внесення змін до ст. 9 Закону України "Про оренду державного та комунального майна", що зняло питання тендерів при підписанні договорів оренди для суб'єктів видавничої справи усіх, а не тільки державної форми власності. Ну, і Розпорядження "Про вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібною торгівлі книжковою продукцією", яке дещо пригасило потяг регіональних бізнес-влад до ліквідації книгарень задля привласнення приміщень, які вони донині займали.

2009 рік

Рік, коли, на відміну від усіх попередніх років незалежності (навіть з урахуванням дефолтного 1998 року), збувалися лише негативні передбачення, а прогнозування дій влади стало таким самим не прогнозованим, як виникнення нових плям на Сонці.

Розгортання кризи, банкрутство банків чи зупинення ними розрахункових операцій з клієнтами, інші складові кризи наприкінці 2008 і на початку 2009 року боляче вдарили по книзі як найбільш незахищеному соціальному продукту та її творцях. Почалося стрімке скорочення обсягів видання книжок як за назвами, так і за накладами. До того ж держава, з метою наповнення стрімко порожніючого бюджету, в особі фіскальних служб, розгорнула активний пошук суб'єктів підприємництва і нових можливостей для оподаткування їхньої діяльності.

Одним із варіантів такого наповнення податківці поbacherили у вільному трактуванні положень Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" у частині, що стосується звільнення суб'єктів видавничої справи (маються на увазі видавництва) від сплати цього податку з подальшим використанням зеконормованих при цьому коштів на розвиток підприємств. Пробним камінцем у цьому напрямі став "наїзд" однієї з районних податкових адміністрацій м. Харкова на видавництво "Фоліо". За результатами перевірки керівництво районної служби заявило, що використання видавництвом цих коштів на оплату поліграфічних послуг з друку книжок, а також на закупівлю паперу для цього друку є нецільовим використанням пільги. Сума, яка, на думку податківців, мала бути вилучена з рахунків "Фоліо" за таке порушення, разом зі штрафами та пенєю становила ні мало, ні багато — 860 тис. грн.

Спроби "Фоліо" спочатку самотужки, а потім за участю Правління Асоціації довести неправомірність такого трактування положень закону успіхів не принесли. На захист дій своїх колег з районної ланки стали обласна та головна податкові адміністрації, які своїми листами засвідчили, що гроші, нараховані як податок на прибуток і використані видавцями відповідно до букви закону на розширення виробництва книжкової продукції, є порушенням цього закону і мусять бути вилучені в бюджет.

Думаю, що навіть люди з дуже обмеженою фантазією можуть уявити результати "рейдерської" атаки податківців на вітчизняні видавництва, якщо їм вдалося довести правомірність їхнього довільного трактування положень закону

про пільги для видавців. Вилучення цих коштів за всі попередні роки, чи хоча б за останні три роки, разом зі штрафами та пенєю, залишили б на місці видавничої справи випалену цілину. До того ж Кабінет Міністрів України в дуже оригінальний спосіб відреагував на наше звернення із скаргою на неправомірні дії податківців, у тому числі і Головної державної податкової адміністрації, направивши лист Асоціації для реагування і відповіді Сергію Буряку. І шуку кинули у річку...

Експансію фіскалів вдалося зупинити лише у травні 2009 року після того, як офіційне звернення УАВК було розглянуто на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань культури та духовності й дано юридичною службою відповідь щодо неправомірності трактування положень закону, яку дозволила собі ДПА України.

Рік, що минув, пов'язаний ще з однією ситуацією, спровокованою київською владою, однак її наслідки, після активного втручання в процес розв'язання цієї колізії, стали благодійними для всіх закладів культури України. Йдеться про спробу рейдерського захоплення представниками Фонду комунального майна видавництва "Дніпро". Після звернення В. Войтовича, директора видавництва, до мене як до президента УАВК нам вдалося швидко організувати людей для блокування дій представників міської влади та залучити засоби масової інформації. Встановивши чергування у видавництві наших представників, УАВК підготувала лист на ім'я Голови Верховної Ради України про негайне прийняття мораторію на відселення закладів культури, видавництв та книгарень з орендованих ними приміщень у будівлях, що знаходяться в державній і комунальній власності. Ситуація з "Дніпром" і наші вимоги, будучи розтиражовані кількома теле- та радіоканалами, за активної підтримки преси, а також прямих контакти з В. М. Литвином як Головою ВР та головами кількох Комітетів ВР, зокрема з В. О. Яворівським, сприяли оперативному реагуванню депутатського корпусу на цю подію та прийняттю ними розробленої на текстовій основі сформульованих нами вимог Постанову Верховної Ради України "Про мораторій на виселення редакцій друкованих засобів масової інформації, закладів культури, у тому числі бібліотек, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження" за № 901-VI від 16 січня 2009 року. На жаль, допоки постанову, не зважаючи на наші зусилля, не вдалося перевести у розряд закону України, але думаю, що в нинішньому році це вдасться.

Загалом 2009 рік виявився кризовим не тільки з точки зору економіки та фінансів, а й з позицій ставлення влади до галузі в цілому та її суб'єктів зокрема. З-поміж помітних подій можна назвати лише нараду щодо проблем книжкової торгівлі з заступниками голів обласних держадміністрацій з гуманітарних питань, яку було проведено у Луцьку за участю віце-прем'єр-міністра І. В. Васюника. Однак, крім самої наради з частуванням, ніяких інших позитивних наслідків вона не дала. Будь-які намагання УАВК спонукати міністрів до конструктивних дій щодо галузі в умовах кризи натикалися на байдужість людей, які несуть пряму відповідальність за стан галузі. Пояснення ж кожного разу були однакові — на зламі політичного протистояння: "Ми готові, а вони не дають..." Залишилася нереалізованою дана мені особисто Прем'єр-міністром Ю. В. Тимошенко обіцянка зустрітися з видавцями на предмет узагальнення проблематики галузі та напрацювання шляхів її стратегічного розвитку.

Ступінь готовності до конструктивної співпраці було продемонстровано й новим виконуючим обов'язки Голови Держкомтелерадіо І. О. Наливайком. З цього приводу було проведено навіть розширене засідання Правління УАВК з його участю в стінах Комітету. Однак усі обіцянки щодо конструктиву на тому й закінчилися, оскільки більше жодних дій у напрямі формулювання стратегії розвитку галузі виконано не було. Більше того, Держкомтелерадіо України по суті спровокував учасників виконання держзамовлення в рамках програми "Українська книга" виконати замовлені ним видання за рахунок власних та запозичених коштів, що в результаті призвело до значного погіршення і так не кра-

щого фінансово-економічного стану видавництв, які пішли на вмовляння Комітету, оскільки казначейство відмовилося розраховуватися з виконавцями, посилаючись на брак коштів.

На звернення УАВК (грудень) у вигляді телеграми до Прем'єр-міністра щодо необхідності термінового розрахунку Мінфіну з видавцями по зобов'язаннях, ми отримали дві абстрактні відписки. Причому дивує, що, за інформацією казначейства, його зобов'язання перед Держкомтелерадіо України на кінець 2009 року щодо програми "Українська книга" складала лише 1,58 млн грн. Питання чому ці зобов'язання становили не понад 10 млн грн (на цю суму видавці передали видану літературу) і хто в Держкомтелерадіо відповідь за те, що документи на всю суму боргу вчасно не були подані до казначейства?

Протягом звітного періоду відбулося дев'ять засідань Правління УАВК та ще понад півтора десятка актуальних питань у справах діяльності Асоціації та галузі у період відпусток узгоджувалися в Інтернет-режимі, що не заборонено ні Статутом, ні законами.

Загалом протягом року Правлінням було розглянуто понад 40 запланованих питань, серед яких:

1. Про участь УАВК у виставкових заходах як в Україні, так і за її межами у 2009 році.

2. Про шляхи співпраці УАВК з органами влади з реалізації завдань щодо відродження системної книжкової торгівлі та популяризації книги й читання.

3. Про фінансовий стан УАВК.

4. Про стан і форми співпраці УАВК з МОН, Мінкульттуризму, Держкомтелерадіо та шляхи їхнього удосконалення.

5. Про розроблення та ініціювання подання в Верховну Раду України проекту Закону України "Про діяльність та оподаткування громадських організацій за надані ними послуги і виконані роботи".

6. Про виконання "Меморандуму про взаєморозуміння та співпрацю між Державним комітетом телебачення та радіомовлення України, галузевими громадськими організаціями та суб'єктами господарювання видавничої галузі України".

7. Про ситуацію з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України щодо пільгового кредитування видавничої галузі.

8. Про проект положення МОН щодо конкурсу оригіналів підручників для 10-го класу профільної школи.

9. Про українську електронну книгу та її законодавче забезпечення.

10. Про нагородження грамотами УАВК та представлення до державних нагород України.

11. Про конкурс підручників для вищих навчальних закладів (розробити положення, критерії).

12. Проведення аудиту наявної літератури (як використовуються книги (обов'язковий примірник). Обмеження обов'язкових примірників держустановам.

13. Про ситуацію з розбудовою системної книжкової торгівлі та дії влади в цьому напрямі.

14. Про стан виконання Держкомтелерадіо програми "Українська книга" та закупівлю книжок Мінкульттуризмом для поповнення фондів бібліотек.

15. Про підготовку проекту "Інформатизація освіти XXI" та участь у ньому УАВК.

16. Про організацію конкурсу навчальної літератури для ВНЗ "Університетська книга".

17. Про шляхи вдосконалення договірних стосунків видавництв — членів УАВК з великими книготорговельними мережами та забезпечення впливу Асоціації на стан їхніх розрахунків з вітчизняними постачальниками книги.

18. Про питання щодо маркування книжкової продукції захисними голографічними марками та інші.

2009 рік став першим роком, коли УАВК розпочало системне дослідження стану українських видавництв в умовах кризи. Ви усі отримували електронною поштою ці опрацьовані дані, хоча не всі з вас реагували на наше прохання

надіслати інформацію про динаміку змін у вашому видавництві, що, зрозуміло, збільшувало розмір похибки при проведенні обрахунків.

Хочу ще раз підкреслити. Якщо ми просимо від членів Асоціації якусь інформацію, то це потрібно вам самим, а не мені особисто чи комусь із членів Правління.

Загалом, незважаючи на те, що минулий рік був у буквальному розумінні провальним у сфері політики, економіки, державного управління як такого, УАВК вдавалося, всупереч усьому, відслідковувати всі процеси, готувати і надавати рекомендації, підтримувати тих, хто потребував нашої допомоги, консультувати як у телефонному, так і в режимі листування.

Крім того, УАВК вдалося фактично примусити владу прийняти документи, які захистили видавництва та книготорговельні підприємства — орендарів державного та комунального майна від загрози виселення.

Сьогодні вже існує правова основа, щоб відстояти свої квадратні метри.

УАВК вдалося попередити спроби податкової адміністрації провести ревізію положень Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" у частині надання суб'єктам видавничої діяльності податкових пільг на свою користь, обмеживши поле їхнього використання.

Протягом року УАВК захищала книгарню "Освіта" (м. Ніжин) від спроб ректорату Ніжинського педагогічного університету імені М. Гоголя ліквідувати 50-річне книготорговельне підприємство. Взяла участь у процедурі захисту київської книгарні № 52, яку місцева влада намагалася теж ліквідувати з метою продажу приміщення, що вона займає теж понад 50 років.

Рік 2009 став попри все і роком початку напрацювань у нових напрямках діяльності, які, на жаль, як і багато інших, залишаються не актуальними для української влади. Це:

— вихід на необхідність розроблення стандартів електронної книги, яка вже широко крокує світом і зручником якої можуть дуже скоро опинитися українські видавці;

— пошук шляхів створення єдиної державної інформаційної системи освітнього контенту;

— вихід на цивілізоване легітимне використання програмних продуктів у видавничій діяльності (акція, підготовлена й проведена УАВК із представництвом Adobe);

— розроблення шляхів систематизації інформації про навчальну літературу для вищих навчальних закладів і з цією метою організація конкурсу видань "Університетська книга" та багато інших речей, які не стосуються загалу, але є проблемами для конкретних членів УАВК і вимагають свого розв'язання. Це називається повсякденною, у більшості випадків, непомітною, роботою Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів.

Я не думаю, що сьогодні з-поміж членів УАВК знайдеться хоча б одна людина, яка, звернувшись зі своєю проблемою в Асоціацію, не отримала б консультацію, пораду, необхідну підтримку чи пряму, в тому числі й фінансову, допомогу, як це було у минулому році з колишнім директором видавництва "Техніка" Юрієм Кострицею. Від його імені хочу широко подякувати тим, хто долучився до цієї підтримки своїми коштами.

А загалом, за великим рахунком, як і в попередні роки, Асоціація протягом 2009 року залишалася і надалі залишається острівцем стабільності й надії у нашому розбурханому політично-економічному морі.

Сподіваємося, що ви у своїх виступах доповните цей звіт, вкажете на ті проблеми й недоліки, які бачите в роботі Правління, і вони у вигляді пропозицій та заходів увійдуть до дуже насиченого проекту плану роботи на 2010 рік.

Бажаю вам сил і здоров'я, бо вони, судячи з усього, в нинішньому році ой як знадобляться.

Дякую за увагу!